

فرمانده معظم کل قوا: «دفاع جزئی از هویت یک ملت زنده است و هر ملتی که به فکر دفاع از خود نباشد در واقع زنده نیست.» (۱۳۶۸/۰۸/۲۹)

مقاله پژوهشی: سیاست‌های دفاعی ج.ا.ایران در مقابل همکاری‌های احتمالی

دفاعی رژیم صهیونیستی، امارات متحده عربی و عربستان سعودی

یعقوب زهدی نسب^۱، محمدحسین قنبری جهرمی^۲ و ساسان محمودی طولش^۳

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۶/۱۲

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۹/۱۲

چکیده

سیاست رژیم صهیونیستی و کشورهای عربستان و امارات، هماهنگ با سیاست‌های آمریکا، مقابله و جلوگیری از نفوذ منطقه ای ج.ا.ایران در منطقه است. یکی از مهم ترین پیامدهای همگرایی و همکاری آنها به خصوص در زمینه دفاعی، تأثیر بر محیط امنیتی ج.ا.ایران می باشد. افزایش همکاری‌های رژیم صهیونیستی با کشورهای عربستان و امارات به خصوص در زمینه دفاعی ضرورتی پیش می آورد تا سیاست‌های دفاعی ج.ا.ایران در قبال این همکاری‌ها به طور دقیق مورد بررسی قرار گیرد. هدف پژوهش حاضر تدوین سیاست‌های دفاعی ج.ا.ایران در مقابل همکاری‌های دفاعی کشورهای هدف می باشد. این پژوهش از لحاظ نوع تحقیق، کاربردی- توسعه‌ای است که به روش توصیفی- تحلیلی با رویکرد کمی انجام گرفته است. به منظور رسیدن به هدف تحقیق از طریق پرسشنامه و به روش نمونه گیری تمام شمار از نقطه نظرهای ۵۰ نفر از خبرگان بهره گرفته و با استفاده از روش‌های تحلیل آمار توصیفی و نرم افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفت. در نهایت ۹ مورد از سیاست‌های دفاعی بر اساس توانمندی‌ها و قابلیت‌های ج.ا.ایران شناسایی و میزان تأثیر آنها به وسیله «طیف لیکرت» تعیین گردید. همچنین سیاست‌های احصا شده براساس میزان اثرگذاری، اولویت بندی شدند که سیاست‌های «توسعه توان دورایستایی، خودتکایی و خودکفایی در تولید تجهیزات دفاعی برترساز با توان بازدارندگی مؤثر، افزایش عمق دفاع راهبردی فراتر از مرزهای جغرافیایی کشور، حمایت از جبهه مقاومت و تقویت نظریه مقاومت در بین کشورهای مسلمان منطقه» به ترتیب در اولویت‌های اول تا سوم قرار گرفتند.

واژگان کلیدی: سیاست دفاعی، همکاری‌های دفاعی، رژیم صهیونیستی، عربستان سعودی، آمریکا، ج.ا.ایران.

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی - y.zohdinasab@yahoo.com

۲. استادیار دانشگاه جامع امام حسین (ع) - jahromi_h@yahoo.com

۳. دانشجوی دکترای مدیریت علوم دفاعی دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

(نویسنده مسئول) - samah858@yahoo.com

مقدمه

سیاست دفاعی در فرهنگ دفاعی و امنیتی همان «خط مشی‌ها و راه کارهای یک دولت اعم از نظامی، اقتصادی، سیاسی و... برای به کارگیری عناصر قدرت ملی به منظور برقراری امنیت ملی و رفع تهدیدهای داخلی و خارجی و رویارویی با حوادث غیرمترقبه می‌باشد». (نوروزی، ۱۳۸۵: ۴۲۲) بنابراین کشورها با توجه به محیط‌های پرچالش امروزی، در طراحی سیاست‌های دفاعی خود بایستی آمادگی دفاعی خود را به نوعی لحاظ کنند که توان دفاع در همه ابعاد و زمان‌ها را در جهت تحقق هدف‌های ملی داشته باشند. ج.ا.ایران نیز همانند سایر کشورها به منظور دفاع از منافع، آرمان‌ها و ارزش‌های حیاتی کشور، سیاست‌های دفاعی خود را اتخاذ نموده است. یکی از آرمان‌های ج.ا.ایران دفاع از مستضعفان جهان به‌ویژه مردم مظلوم فلسطین اشغالی می‌باشد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و مواضع قاطعی که امام خمینی^(ره) در قبال فلسطین داشتند، ایران به عنوان یکی از مدافعین اصلی آرمان فلسطین در جهان اسلام و نظام بین‌المللی مطرح شد. جمهوری اسلامی که مهم‌ترین چهره سیاسی کنونی مقابله با رژیم صهیونیستی به شمار می‌رود، همواره تلاش کرده تقابل سیاسی و دیپلماتیک و دوری از شناسایی این رژیم و یا دستکم سطح پایین روابط با آن را در میان کشورهای مسلمان منطقه حفظ کرده و انزوای منطقه‌ای آن را تداوم بخشد. یکی از مهم‌ترین موانع و مسائل پیش‌روی رژیم صهیونیستی از آغاز پیدایش تاکنون، شناسایی و پذیرش از سوی بازیگران سیاسی به ویژه در فضای منطقه‌ای و پیرامونی خود بوده است. بنابراین تلاش برای سازش با همسایگان به عنوان یکی از خطوط اصلی سیاست خارجی صهیونیست‌ها همواره مورد تأکید این رژیم بوده است. از این رو، برقراری روابط و همکاری با بازیگران منطقه‌ای از جمله عربستان سعودی و امارات متحده یکی از هدف‌های اصلی این رژیم در دهه‌های گذشته تاکنون بوده است. با این حال، به نظر می‌رسد در سال‌های گذشته در این روند تغییرات قابل توجهی رخ داده است؛ تغییراتی که نشان از موفقیت‌های قابل توجه در سیاست خارجی رژیم صهیونیستی در عرصه روابط منطقه‌ای دارد. افزایش ارتباط و همکاری‌های رژیم صهیونیستی با کشورهای عربستان و

امارات به‌ویژه در زمینه دفاعی ضرورتی پیش می‌آورد تا سیاست‌های دفاعی ج.ا.ایران در قبال این همکاری‌ها به‌طور دقیق مورد بررسی قرار گیرد.

۱. کلیات

۱-۱. بیان مسئله

یکی از عوامل مهم در همگرایی و همکاری میان عربستان سعودی، امارات متحده و رژیم صهیونیستی در راستای مقابله با نفوذ و قدرت جمهوری اسلامی در منطقه می‌باشد. در راستای این هدف، راهبردهای خود را در مناطق و کشورهایمانند سوریه، عراق و یمن در سال‌های اخیر همسو کرده‌اند. در واقع این همکاری برای مقابله با تهدید مشترک به نام نیروهای مقاومت با محوریت ج.ا.ایران شکل گرفته است. رژیم صهیونیستی در برخی از حوزه‌ها و زمینه‌ها به‌ویژه در حوزه دفاعی و امنیتی با کشورهای عربستان و امارات دارای روابط غیررسمی، مخفیانه و مقطعی بوده است. برای نمونه در سال‌های اخیر بسیاری از شرکت‌های امنیتی رژیم صهیونیستی به کشورهای عربستان و امارات در مسائل امنیتی مشورت‌هایی ارائه می‌دهند، حتی این شرکت‌های امنیتی در حال آموزش نیروهای ویژه این کشورها هستند و سامانه‌های بسیار پیشرفته امنیتی را در اختیار آن‌ها قرار می‌دهند. (اخوان کاظمی و نریمانی، ۱۴۰:۱۳۹۵)

یکی از مهم‌ترین پیامدهای همگرایی آنها بر امنیت ملی ج.ا.ایران، فراهم شدن زمینه همکاری‌های اطلاعاتی، امنیتی و جغرافیایی برای اقدامات بی‌ثبات‌ساز، خرابکارانه، جاسوسی و نفوذ علیه جمهوری اسلامی از سوی صهیونیست‌ها است. بنابراین همکاری‌های دفاعی میان کشورهای عربستان سعودی و امارات با رژیم صهیونیستی بر منافع و هدف‌های ج.ا.ایران اثرگذار خواهد بود. بنابراین شناسایی و احصای همکاری‌های دفاعی رژیم صهیونیستی با کشورهای عربستان و امارات به‌منظور گرفتن تصمیم‌های مناسب با توجه به توانمندی‌ها و قابلیت‌های ج.ا.ایران، امری ضروری و انکارناپذیر است. بنابراین به‌منظور درپیش گرفتن سیاست‌های صحیح دفاعی جمهوری اسلامی در مقابل این

همکاری‌های دفاعی، مطالعه علمی و مدون مهم و ضروری می‌باشد. بنابراین مسئله اصلی این مقاله مبتنی بر چستی «سیاست‌های دفاعی ج.ا.ایران در مقابل همکاری‌های احتمالی دفاعی رژیم صهیونیستی، عربستان و امارات» می‌باشد.

۲-۱. اهمیت و ضرورت تحقیق

عوامل ایجابی که موجب اهمیت این تحقیق شده عبارتند از:

- (۱) ایجاد درک صحیح و درست از تهدیدهای بالقوه و بالفعل رژیم صهیونیستی علیه منافع ملی ج.ا.ایران؛
- (۲) مساعدت تصمیم‌گیرندگان دفاعی کشور در تدوین و اتخاذ راهبردهای دفاعی مناسب در مقابل همکاری‌های دفاعی رژیم صهیونیستی، عربستان و امارات. عوامل سلبی که موجب اجرای این تحقیق شده عبارتند از:
 - (۱) عدم تدوین سیاست‌های دفاعی مدون در مقابل همکاری‌های رژیم صهیونیستی، عربستان و امارات به ویژه در زمینه دفاعی، کشور را آسیب‌پذیر می‌نماید؛
 - (۲) احتمال غافلگیری ج.ا.ایران در مقابل اقدام‌های احتمالی رژیم صهیونیستی با همکاری کشورهای عربستان و امارات علیه محور مقاومت به رهبری ج.ا.ایران را افزایش خواهد داد.

۳-۱. پیشینه تحقیق

- (۱) «یعقوب زهدی» (۱۳۸۹) در تحقیقی با عنوان «سیاست دفاعی: مبانی، اصول و رویکردها» نتیجه تحقیق را شامل این موارد معرفی کرده است: الف. خروجی‌های سیاست دفاعی در سه بعد ویژگی‌ها، هدف‌ها و کارکردها و چالش‌ها می‌باشند. ب. نتایج عوامل خاستگاه و مبانی، اصول عام، اصول خاص، شرایط و موقعیت، تهدیدها، محیط داخلی، محیط خارجی شامل چند متغیر هستند که به‌طور مفصل توضیح داده شده‌اند. (زهدی، ۱۳۸۹)

(۲) «مسعود اخوان کاظمی و گلناز نریمانی» (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیلی بر روابط راهبردی عربستان سعودی و رژیم صهیونیستی علیه انقلاب اسلامی» به این نتیجه رسیده‌اند که تصور از ایران به‌عنوان دشمن مشترک از سوی عربستان و رژیم صهیونیستی باعث نزدیکی و همکاری بین آنها شده است. حتی می‌توان ادعا نمود که حکومت‌های عربی دیگری مانند مصر، اردن و کشورهای حوزه خلیج فارس در نگرانی‌ها و احساس تهدید خود نسبت به ایران با رژیم صهیونیستی شریک هستند. این موضوع باعث می‌شود تا رژیم صهیونیستی در ابعاد واقع‌گرایانه علیرغم تضادهای شدید با این کشورها، وارد یک اردوگاه اتحاد مشترک علیه ایران شود. (اخوان کاظمی و نریمانی، ۱۳۹۵)

مرور ادبیات تحقیق مؤید آن است که پژوهش و مطالعه‌ای به‌طور ویژه در مورد همکاری‌های دفاعی میان عربستان، امارات متحده و رژیم صهیونیستی و تدوین سیاست‌های دفاعی ج.ا.ایران در مقابل این همکاری‌ها انجام نشده است.

۴-۱. سؤال تحقیق

سیاست‌های دفاعی ج.ا.ایران در مقابل همکاری‌های احتمالی دفاعی رژیم صهیونیستی، امارات متحده و عربستان سعودی کدامند؟

۵-۱. هدف تحقیق

تبیین سیاست‌های دفاعی ج.ا.ایران در مقابل همکاری‌های احتمالی دفاعی رژیم صهیونیستی، امارات متحده و عربستان سعودی.

۶-۱. روش تحقیق

با توجه به اینکه تحقیق‌های از نوع کاربردی به یافتن پاسخ برای مشکلاتی که مطرح است، نظر دارد و با توجه به اینکه این پژوهش مورد استفاده تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران در حوزه دفاعی کشور قرار می‌گیرد، پس تحقیق حاضر یک پژوهش کاربردی است و از

آن جهت که موجب توسعه و ارائه سیاست‌های دفاعی ج.ا.ایران در مقابله با تهدیدهای دشمنان می‌گردد، توسعه‌ای به‌شمار رفته و بنابراین تحقیق حاضر از نوع «توسعه‌ای-کاربردی» می‌باشد. روش تحقیق این پژوهش از لحاظ شیوه نگارش و پرداختن به مسئله تحقیق، توصیفی-تحلیلی است. همچنین برای احصای همکاری‌های احتمالی رژیم صهیونیستی، عربستان و امارات از روش سناریونویسی استفاده گردیده است.

در این پژوهش گردآوری اطلاعات به‌منظور استخراج متغیرها با استفاده از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی به‌صورت ترکیبی صورت گرفته است. مطالعه کتابخانه‌ای شامل گردآوری اطلاعات با فیش‌برداری از منابع، بررسی اسناد و مدارک رسمی، مقاله‌های علمی و پژوهشی موجود در کتابخانه‌ها و اسناد و مدارک موجود نزد سازمان‌ها و نهادهای ذیربط در حوزه دفاعی، روابط بین‌الملل، منطقه غرب آسیا و... می‌باشد. در تحقیق‌های میدانی تهیه پرسشنامه توسط محقق و توزیع آن بین صاحب‌نظران و خبرگان جامعه آماری و سپس از راه گردآوری نظرهای آنها برای پردازش داده‌ها و ارائه پاسخ به سؤال‌های تحقیق انجام می‌گیرد. در این تحقیق پرسشنامه از دو جنبه روایی ظاهری و محتوایی برای روشن و بدون ابهام بودن گویه‌ها و همچنین کفایت کمیت و کیفیت آنها مورد بررسی قرار گرفت. پس از تهیه گویه‌های پرسشنامه توسط پژوهشگران به تعداد شش نفر از استادان و خبرگان دانشگاهی ارائه گردید و بر روی تک‌تک گویه‌ها و تنظیم آنها در پرسشنامه بحث شد و این گویه‌ها از لحاظ «درست مطرح شدن هدف پژوهشگران در پرسشنامه و قابل فهم بودن گویه‌ها برای مخاطبین» مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. برای تأیید روایی محتوا نیز از «ضریب لاوشه» استفاده شده است. چون «ضریب لاوشه» برای تمام گویه‌ها بالاتر یا مساوی $0/68$ بوده، بنابراین همه گویه‌ها از نظر روایی محتوایی تأیید شده است. همچنین پایایی آن با استفاده از «آلفای کرونباخ» بررسی شده و با توجه به مقدار «آلفای کرونباخ» برابر $0/923$ دارای پایایی است.

جامعه آماری شامل مسئولین و مدیران ارشد لشکری و کشوری می‌باشد که دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و دکتری، سابقه کار در بخش‌های راهبردی بوده و با فرایند سیاستگذاری دفاعی، آینده‌پژوهی، منطقه غرب آسیا به‌ویژه کشورهای عربستان، امارات و رژیم

صهیونیستی آشنایی دارند و به صورت هدفمند تعیین شده‌اند. براین اساس جامعه آماری معادل ۵۰ نفر بوده و با توجه به اینکه این تعداد کمتر از ۱۰۰ نفر می‌باشد، بنابراین این حجم نمونه تمام‌شمار و منطبق با جامعه آماری موردنظر قرار گرفته است. وضعیت تحصیلی و خدمتی جامعه نمونه به شرح جدول شماره‌های (۱) و (۲) است.

جدول شماره (۲): وضعیت خدمتی جامعه نمونه

درصد فراوانی	تعداد فراوانی	سن خدمتی
۱۴	۷	کمتر از ۱۰ سال
۳۲	۱۶	۱۱ تا ۲۰ سال
۳۰	۱۵	۲۱ تا ۳۰ سال
۲۴	۱۲	۳۰ سال به بالا
%۱۰۰	۵۰	جمع

جدول شماره (۱): وضعیت تحصیلی جامعه نمونه

درصد فراوانی	تعداد فراوانی	مدرک تحصیلی
۷۶	۳۸	دکتری
۲۴	۱۲	کارشناسی ارشد
%۱۰۰	۵۰	کل

۲. ادبیات و مبانی نظری تحقیق

۲-۱. سیاست دفاعی: آن دسته از اولویت‌های اساسی و جهت‌گیری‌های مهم و حیاتی کشور که به عنوان راهنمای عمل برای طراحی راهبردی دفاعی مورد استفاده قرار می‌گیرند. به عبارت دیگر سیاست‌های دفاعی، به معنی سیاست‌هایی هستند که جهت‌گیری‌های اساسی به کارگیری تمامی ظرفیت‌های ملی در جهت هدف‌های دفاع ملی را هماهنگ می‌کنند، زیرا سیاست جهت‌آفرین، اولویت‌زا و راهنمای عمل است. (سلامی، ۱۳۹۲: ۲۲-۱۱).

۲-۲. همکاری دفاعی: روابط دفاعی بین دو کشور را می‌توان مجموعه اقدام‌ها و کنش‌های متقابل واحدهای نظامی حکومتی (نیروهای مسلح، وزارت دفاع و...) و نهادهای نظامی غیردولتی که در دفاع نقش مؤثری دارند و همچنین روندهای نظامی و دفاعی میان ملت‌ها نامید؛ مانند انجام گفتگوهای دفاعی، راهبردی و سطح بالا، تبادل‌های آموزشی و حرفه‌ای نظامی، واردات و صادرات تسلیحات و تجهیزات نظامی، برگزاری رزمایش و تمرین‌های نظامی مشترک و نظایر آن. (صفوی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۰۰)

۲-۳. مبانی و خاستگاه سیاست دفاعی ج.ا.ایران: مبانی و خاستگاه سیاست دفاعی ج.ا.ایران عبارتند از: آرمان‌ها، ارزش‌های اعتقادی و مذهبی، منافع و اهداف ملی ج.ا.ایران،

قانون اساسی، چشم‌انداز ۱۴۰۴، تدابیر رهبر معظم انقلاب و فرمانده کل قوا (مدظله‌العالی) و اصول سیاست‌های دفاعی ج.ا.ایران. (زهدی، ۱۳۹۴)

۲-۴. محیط امنیتی ج.ا.ایران: ج.ا.ایران، به واسطه موقعیت راهبردی و واقع شدن در یکی از حساس‌ترین مناطق جهان، دارای سهم بالقوه‌ای از فرصت‌ها و مزیت‌ها همراه تهدیدها و محدودیت‌های اجتناب‌ناپذیر و غیرارادی است. براساس نظریه مجموعه‌های امنیتی، چهار محیط امنیتی پیرامونی ج.ا.ایران را می‌توان منطقه غرب آسیا، خلیج فارس، آسیای مرکزی و قفقاز و مجموعه امنیتی شرق (از جمله افغانستان و پاکستان) در نظر گرفت. در هر یک از مناطق مسائل و مشکلات امنیتی متعددی وجود دارد که محیط تصمیم‌گیری ج.ا.ایران را تحت تأثیر قرار می‌دهد. (غرایق زندی، ۱۳۸۷: ۱۵)

۲-۵. شناخت منافع و هدف‌های ملی کشورهای مورد مطالعه

۲-۵-۱. عربستان سعودی

عربستان سعودی در منطقه غرب آسیا واقع شده است. این کشور که بخش عمده شبه جزیره عربستان را در بر گرفته، از شمال با عراق، اردن و کویت، از شرق با امارات متحده عربی، قطر و خلیج فارس، از جنوب شرقی با عمان، از جنوب با یمن و از غرب با دریای سرخ هم‌مرز است. (احمدی، ۱۳۸۷: ۱۳) منافع و هدف‌های ملی این کشور عبارتند از:

- (۱) ایجاد و حفظ برتری و تسلط سیاسی و امنیتی در محیط پیرامونی خود؛
- (۲) تأکید بر دستیابی به رهبری جهان اسلام؛
- (۳) ترویج ایدئولوژی خود (وهابیت) در کشورهای مسلمان؛
- (۴) اتکا به قدرت‌های خارجی به‌ویژه آمریکا برای تأمین امنیت خود؛
- (۵) ایجاد و حفظ نوعی از توازن بین بازیگران منطقه و جلوگیری از تسلط یکی از قدرت‌ها بر منطقه به‌ویژه ج.ا.ایران. (معاونت اطلاعات سپاه، ۱۳۹۶: ۱۰۴-۱۰۳)
- (۶) مقابله با مردمسالاری یا مقابله با جریانات، تحولات و نظام‌های مردمی و انقلابی؛
- (۷) ایجاد بازدارندگی در مقابل قدرت نفوذ منطقه‌ای ج.ا.ایران؛

- (۸) تشکیل ائتلاف عربی - عبری و غربی برای مقابله با محور مقاومت؛
- (۹) تلاش برای جلوگیری از دستیابی ج.ا.ایران به انرژی هسته‌ای؛
- (۱۰) نفوذ در کشورهای حوزه مقاومت (عراق، سوریه، لبنان و...);
- (۱۱) حمایت از گروهک‌های تروریستی و جذب نیروهای تکفیری و افراطی برای تقویت حوزه قدرت و نفوذ منطقه‌ای خود. (اسدی، ۱۳۹۶: ۱۲۳)

۲-۵-۲. امارات متحده عربی

امارات متحده عربی کشوری است در جنوب غربی قاره آسیا و در شرق شبه جزیره عربستان، که از غرب با عربستان، از شرق با عمان و از شمال با خلیج فارس هم‌مرز است. (احمدی، ۱۳۹۰: ۳) منافع و هدف‌های ملی این کشور عبارتند از:

(۱) گسترش روابط با قدرت‌های بزرگ، کشورهای اسلامی، اوپک، غیرمتعهدها و سایر کشورهای منطقه؛

(۲) فضا سازی مناسب به منظور جلب بیشتر سرمایه‌گذاری‌های خارجی؛

(۳) توسعه حاکمیت بر مناطق مرزی اختلافی با کشورهای همسایه؛

(۴) بین‌المللی کردن مسئله جزایر سه‌گانه از طریق ارجاع آن به دیوان داوری لاهه؛

(۵) جلب حمایت اعضای شورای همکاری خلیج فارس و سایر کشورها جهت

دستیابی به جزایر سه‌گانه؛

(۶) ایجاد موازنه قدرت در برابر قدرت روبه‌رشد ج.ا.ایران در منطقه؛

(۷) همگرایی با عربستان سعودی در زمینه سیاست‌های منطقه‌ای آن کشور؛

(۸) حفظ اتحاد و همکاری با کشورهای غربی به‌ویژه آمریکا برای تأمین امنیت ملی

خود. (معاونت اطلاعات سپاه، ۱۳۹۶: ۱۴)

۲-۵-۳. رژیم صهیونیستی

رژیم صهیونیستی در جنوب غرب آسیا واقع شده که از شمال با لبنان، از شرق با سوریه و اردن، از غرب با دریای مدیترانه، از جنوب با خلیج عقبه و از جنوب غربی با مصر

- دارای مرز مشترک می‌باشد. (زنجانی، ۱۳۹۶: ۱۵۷) منافع و هدف‌های این رژیم عبارتند از:
- (۱) تثبیت موجودیت صهیونیسم و گسترش عرصه مشروعیت آن در سطح جهان؛
 - (۲) نفوذ و گسترش استیلا (هژمونی) خود در منطقه؛
 - (۳) دستیابی به منابع نفت و گاز و دیگر مواد خام منطقه‌ای برای تولیدات صنعتی خود؛
 - (۴) تلاش برای یافتن متحدین جدید به خصوص کشورهای عربی حوزه خلیج فارس در منطقه به منظور خروج از انزوای سیاسی؛
 - (۵) براندازی، فروپاشی و تغییر نظام ج.ا.ایران؛
 - (۶) تشویق بیشتر کشورهای منطقه به گسترش روابط همه‌جانبه با رژیم صهیونیستی؛
 - (۷) همسوکردن سیاست خارجی کشورهای پیرامونی با سیاست خارجی خود در قضایای مربوط به فلسطین اشغالی و صلح با اعراب؛
 - (۸) مقابله با قدرت نفوذ ج.ا.ایران در منطقه؛
 - (۹) جلوگیری از تبدیل شدن ایران به یک قدرت هسته‌ای؛
 - (۱۰) به شکست کشاندن جبهه مقاومت اسلامی در منطقه و مقابله با این گروه‌ها در پیرامون خود. (ملکی، ۱۳۸۶: ۵۵-۵۳)
- با توجه به منافع و هدف‌های رژیم صهیونیستی و امارات متحده و عربستان سعودی و با استفاده از نظر جامعه آماری مهم‌ترین عوامل مشترک در همگرایی و همکاری آنها به شرح زیر می‌باشد:
- (۱) ایجاد بازدارندگی در مقابل قدرت نفوذ منطقه‌ای ج.ا.ایران؛
 - (۲) تلاش برای مهار تفکر انقلاب اسلامی و جلوگیری از نفوذ و گسترش محور مقاومت؛
 - (۳) ایجاد موازنه قدرت در برابر قدرت روبه‌رشد ج.ا.ایران؛
 - (۴) حفظ اتحاد و همکاری با کشور آمریکا برای تأمین امنیت خود.
- بنابراین با توجه به موارد بالا، نقش و هدف‌های آمریکا در منطقه غرب آسیا از عوامل مهم و اثرگذار در همگرایی و همکاری رژیم صهیونیستی، عربستان و امارات می‌باشد.

۲-۵-۴. آمریکا

- (۱) تلاش برای مهار تفکر انقلاب اسلامی و جلوگیری از نفوذ و گسترش محور مقاومت به رهبری ج.ا.ایران؛
- (۲) امنیت رژیم صهیونیستی و حل و فصل مسائل اعراب و صهیونیست‌ها؛
- (۳) تلاش برای آشوب، جنگ و درگیری در بین کشورهای مسلمان در منطقه غرب آسیا به منظور توجیه حضور دائمی خود در منطقه؛
- (۴) تحمیل اراده سیاسی، اقتصادی، نظامی و امنیتی بر کشورهای مرتجع عرب منطقه برای اجرای سیاست‌های استعماری خود؛
- (۵) دسترسی به انرژی و بازار بزرگ تسلیحاتی منطقه و تضمین امنیت جریان نفت؛
- (۶) حمایت از متحدان منطقه‌ای خود. (گوهری مقدم، ۱۳۹۳: ۱۲۴-۱۲۰)

۳. یافته‌های تحقیق و تجزیه و تحلیل آنها**۳-۱. احصای سناریوهای همکاری‌های احتمالی دفاعی رژیم صهیونیستی با****عربستان و امارات**

احصای همکاری‌های احتمالی دفاعی با استفاده از روش سناریونویسی انجام گرفته است. پس از تعیین پیشران‌ها و عدم قطعیت‌ها و پس از امتیازدهی در پایان دو عامل «سیاست منطقه‌ای آمریکا و تغییر و تحولات نظامی، امنیتی از سوی کنشگران منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای» به عنوان عدم قطعیت کلیدی انتخاب شدند و چهار سناریوی مرتبط با آنها تدوین گردید که چشم‌اندازشان به شرح زیر است:

۳-۱-۱. سناریوی اول

در این سناریو آمریکا در منطقه غرب آسیا حضور مستقیم داشته و تعداد نیروها و پایگاه‌های خود را از نظر کمی و کیفی افزایش داده است. آمریکا به دنبال ائتلاف سازی با شرکای منطقه‌ای خود و سایر کشورهای فرمانطقه‌ای همچون ائتلاف دریایی در خلیج فارس می‌باشد. تحولات و تنش‌های بین بازیگران اصلی منطقه از دعوای سیاسی شروع

و به تنش‌های میدانی و نظامی منجر می‌گردد. به طور کلی منطقه غرب آسیا در این سناریو به یک منطقه پرتنش تبدیل شده است. در این سناریو همکاری‌های غیررسمی دفاعی میان عربستان و امارات با رژیم صهیونیستی افزایش و بیشتر جنبه اطلاعاتی و در برخی از موارد تا نظامی هم پیش می‌رود. با توجه به پشتیبانی مستقیم آمریکا از آنها در این سناریو، اقدام به انجام عملیات‌های محدود علیه منافع ج.ا.ایران در داخل و خارج از کشور متصور است. از این اقدام‌ها می‌توان به عملیات‌های ترور در داخل و خارج کشور، اقدام‌های تروریستی در مرزهای کشور، حمایت از گروهک‌های تروریستی و بمباران مناطق حساس و حیاتی ج.ا.ایران اشاره نمود.

۳-۱-۲. سناریوی دوم

در این سناریو، بحران‌ها و تنش‌ها فرسایشی شده و در نتیجه منطقه دچار بی‌ثباتی پایدار می‌شود و از طرف دیگر به دلیل درگیری فرسایشی منطقه، بازیگران اصلی منطقه از نظر سیاست داخلی دچار مشکل می‌شوند. در این وضعیت همکاری دفاعی میان عربستان و امارات با رژیم صهیونیستی غیررسمی و بیشتر جنبه اطلاعاتی و تجهیزاتی داشته و به دلیل عدم حضور آمریکا در منطقه، از نظر میدانی و دیپلماتیک اقدام‌های عمده‌ای را نخواهند داشت. اگر تحرکاتی هم داشته باشند خیلی محدود علیه منافع محور مقاومت و برخی از پایگاه‌های ج.ا.ایران در منطقه، که هدف اصلی از این تحرکات محدود، کاهش عمق راهبردی ج.ا.ایران می‌باشد.

۳-۱-۳. سناریوی سوم

در این سناریو آمریکا تعداد نیروها و پایگاه‌های خود را از نظر کمی و کیفی کاهش داده است. رقابت کشورهای منطقه‌ای به سمت موضوعات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی اجتماعی گرایش یافته و اصلاحات داخلی در عربستان و امارات به منظور حل چالش‌هایی مانند فقر، بیکاری تبعیض و.. آغاز می‌شود. منطقه غرب آسیا از پایداری به نسبت پایدار بر خوردار است. در این سناریو، با توجه به شرایط منطقه که از ثبات نسبی برخوردار است،

رژیم صهیونیستی همکاری غیررسمی خود را با کشورهای عربستان و امارات در زمینه‌های اطلاعاتی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی افزایش می‌دهد. همکاری عربستان، امارات و رژیم صهیونیستی در زمینه دفاعی و نظامی بیشتر در بعد تبادلات اطلاعاتی است.

۳-۱-۴. سناریوی چهارم

در این سناریو آمریکا در منطقه حضور داشته ولی کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای به سمت تنش‌زدایی حرکت می‌کنند و منطقه به یک ثبات نسبی رسیده و فرایند بازسازی کشورهای سوریه، یمن و عراق با حضور و رقابت کشورهای اروپایی، آمریکا، روسیه، چین و کشورهای منطقه شروع شده است. کشورهای امارات و عربستان سعودی رفتارشان را در مقابل ایران تغییر داده و روابط دیپلماتیک خود را افزایش داده‌اند. در این سناریو ج.ا.ایران از ثبات اقتصادی و سیاست داخلی برخوردار است. و نقش اروپا در معادلات جمهوری اسلامی و بازسازی یمن و سوریه پررنگ‌تر شده است. آمریکا هم نسبت به مواضع قبلی خود نسبت به ایران منعطف‌تر شده است. در این سناریو، رژیم صهیونیستی با کشورهای عربستان و امارات کمترین همکاری در زمینه دفاعی دارند و بیشتر روابطشان سیاسی و اقتصادی است.

۳-۲. ارزیابی سناریوهای همکاری‌های احتمالی دفاعی رژیم صهیونیستی با عربستان

و امارات

برای ارزیابی و اولویت‌بندی سناریوهای تدوین شده، پرسشنامه‌ای حاوی ۳ گویه تهیه و بین اعضای نمونه آماری توزیع گردید که نتایج آن در ادامه بیان می‌شود:

۳-۲-۱. ارزیابی سناریوها از نظر مورد تأیید بودن

در گویه اول از پاسخ‌دهندگان خواسته شده بود تا نظر خود را در خصوص تأیید سناریوها بیان کنند که نتایج در جدول شماره (۳) ارائه گردیده است.

جدول شماره (۳): ارزیابی سناریوها از نظر موردتأیید بودن

ردیف	شاخص	موردتأیید است		موردتأیید نیست	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
S1-1	سناریوی شماره اول	۷۰	۳۵	۱۴	۲۸
S1-2	سناریوی شماره دو	۳۰	۱۵	۳۴	۶۸
S1-3	سناریوی شماره سه	۵۴	۲۷	۲۳	۴۶
S1-4	سناریوی شماره چهار	۲۸	۱۴	۳۵	۷۰

همان‌گونه که از جدول شماره (۳) مشخص است، ۷۰ درصد از پاسخ‌دهندگان سناریوی شماره (۱) و ۵۴ درصد از پاسخ‌دهندگان نیز سناریوی شماره (۳) را موردتأیید قرار داده‌اند.

۳-۲-۲. ارزیابی سناریوها از نظر مطلوب بودن

در گویه شماره (۲) پرسشنامه از جامعه آماری خواسته شده بود که سناریوهای تهیه شده را براساس مطلوب بودن اولویت‌بندی نمایند. پس از گردآوری نظر پاسخ‌دهندگان، به منظور اولویت‌بندی سناریوها از نظر مطلوب بودن در نرم‌افزار SPSS از روش «تحلیل چندگزینه‌ای»^۱ استفاده شده که نتایج به دست آمده در جدول شماره (۴) ارائه گردیده است.

جدول شماره (۴): اولویت‌بندی سناریوها از نظر مطلوب بودن

ردیف	اولویت مطلوبیت	سناریوی ۱		سناریوی ۲		سناریوی ۳		سناریوی ۴	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
€Q2-1	اولویت اول	۱	۲	۵	۱۰	۲۷	۵۴	۱۷	۳۴
€Q2-2	اولویت دوم	۱	۲	۶	۱۲	۱۸	۳۶	۲۵	۵۰
€Q2-3	اولویت سوم	۵	۱۰	۳۴	۶۸	۴	۸	۷	۱۴
€Q2-4	اولویت چهارم	۴۳	۸۶	۵	۱۰	۱	۲	۱	۲

1. Multiple Response

با توجه به جدول شماره (۴) مشخص است که ۵۴ درصد از پاسخ دهندگان سناریوی شماره (۳) را به عنوان مطلوب ترین سناریو انتخاب نموده اند.

۳-۲-۳. ارزیابی سناریوها از نظر احتمال وقوع

برای ارزیابی محتمل ترین سناریو از نظر وقوع (گویه شماره ۳ پرسشنامه)، پس از دریافت نظرهای جامعه آماری از روش تحلیل چندگزینه ای استفاده شده که نتایج به دست آمده از تحلیل آماری در جدول شماره (۵) ارائه گردیده است.

جدول شماره (۵): ارزیابی سناریوها از نظر احتمال وقوع

ردیف	محتمل ترین سناریو	سناریوی ۱		سناریوی ۲		سناریوی ۳		سناریوی ۴	
		درصد	ارائه	درصد	ارائه	درصد	ارائه	درصد	ارائه
€Q4-1	اولویت اول	۲۲	۴۴	۸	۱۶	۱۲	۲۶	۷	۱۴
€Q4-2	اولویت دوم	۴	۶	۱۴	۲۸	۲۰	۳۶	۷	۱۴
€Q4-3	اولویت سوم	۱۱	۲۲	۱۰	۲۰	۶	۱۲	۱۸	۳۶
€Q4-4	اولویت چهارم	۱۰	۲۰	۱۶	۳۲	۷	۱۴	۱۲	۲۴

با توجه به یافته های جدول شماره (۵) مشخص است که ۴۴ درصد از پاسخ دهندگان، سناریوی شماره (۱) را به عنوان محتمل ترین سناریو از نظر وقوع انتخاب نموده اند.

۳-۳. اقدام های احتمالی دفاعی رژیم صهیونیستی و عربستان و امارات در محیط

امنیتی ج.ا.ایران

با توجه به سناریوهای چهارگانه و به ویژه سناریوی شماره (۱)، در صورت همکاری دفاعی احتمالی عربستان، امارات و رژیم صهیونیستی اقدام هایی از طرف آنها در محیط های امنیتی ج.ا.ایران متصور می باشد که به برخی از مهم ترین آنها اشاره می گردد:

(۱) همکاری های اطلاعاتی و جاسوسی در زمینه مقابله با ج.ا.ایران با نفوذ در کشورهای پیرامونی کشور مانند جمهوری آذربایجان، ترکیه، شمال عراق و... با پشتیبانی مالی عربستان و امارات و آموزش های اطلاعاتی سازمان اطلاعاتی رژیم صهیونیستی؛

(۲) انجام عملیات محدود علیه منافع و هدف‌های ج.ا.ایران در داخل و خارج کشور و انجام عملیات محدود علیه منافع و هدف‌های محور مقاومت در منطقه به‌ویژه در سوریه، عراق، یمن و ...؛

(۳) عملیات ترور شخصیت‌های مهم کشوری و لشکری ج.ا.ایران با استفاده از عوامل داخلی، گروهک‌های تروریستی فعال در کشورهای همسایه مانند پاکستان، افغانستان، عراق و ...؛

(۴) انجام عملیات تروریستی علیه فرماندهان و مسئولین محور مقاومت؛

(۵) اقدام‌های تروریستی در مرزهای کشور با استفاده از گروهک‌های تروریستی مانند گروهک جیش‌الظلم در مرزهای شرقی، گروهک‌های کردی پ.ک.ک و پژاک در مرزهای غربی و گروهک‌های خلق عرب، الاهوازیه و .. در استان خوزستان؛

(۶) هدف قرار دادن مناطق مهم ج.ا.ایران با استفاده از فضای کشورهای عربستان سعودی و امارات متحده عربی؛

(۷) انجام اقدام‌های لازم جهت کاهش عمق راهبردی ج.ا.ایران در منطقه؛

(۸) انجام حمله‌های سایبری علیه مراکز و تأسیسات مهم کشور؛

(۹) ایجاد ناامنی در داخل کشور و اقدام‌های خرابکارانه در مراکز مهم، حساس و حیاتی کشور.

۳-۴. توانمندی‌ها و قابلیت‌های ج.ا.ایران از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

در مقابل این اقدام‌های احتمالی، ج.ا.ایران از توانمندی‌ها و قابلیت‌هایی برخوردار است که با استفاده از آنها، بایستی سیاست‌های دفاعی مناسبی را اتخاذ نماید. با مطالعه بیانات فرمانده معظم کل قوا (مدظله‌العالی) از سال ۱۳۸۵ تاکنون موارد زیر به‌عنوان توانمندی‌ها و قابلیت‌های ج.ا.ایران احصا گردیدند:

(۱) الهام‌بخشی و نفوذ معنوی ج.ا.ایران در بین سایر ملت‌های مسلمان؛

(۲) نهادینه شدن فرهنگ شهادت‌طلبی و عاشورایی، ایمان به نصرت الهی، نفی ظلم و

ستم و دفاع از مظلوم و دفاع مردمی در بین مردم مسلمان منطقه؛

(۳) تجربه هشت سال دفاع مقدس به عنوان مظهر آرمان‌خواهی، مظهر ایثار و از خودگذشتگی و الگوی انقلاب اسلامی در حوزه دفاعی و تبدیل آن به گفتمان مقاومت، ایستادگی و آثار آن در بازدارندگی تهدیدها؛

(۴) پیشرفت و توانمندی علمی به‌ویژه در حوزه‌های دفاعی و موشکی؛

(۵) شکست‌ناپذیری و افزایش اعتماد و انسجام ملی مردم ایران به خاطر گسترش ایمان عمیق به اسلام و بازگشت به اصول و بنیان‌های اسلامی؛

(۶) عمق راهبردی ج.ا.ایران در منطقه (لبنان، عراق، یمن، سوریه و...)

(۷) توان حمله ج.ا.ایران به منافع و هدف‌های آمریکا در منطقه؛

(۸) توان و ظرفیت محور مقاومت در عرصه‌های مختلف و تقویت نظریه مقاومت در بین کشورهای مسلمان؛

(۹) وجود نیروهای مردمی (بسیج مستضعفین) با انعطاف‌پذیری بالا برای بازکردن گره‌های بزرگ، برداشتن گام‌های بلند و دفاع از کشور.

۳-۵. سیاست‌های دفاعی ج.ا.ایران برای مقابله با همکاری‌های احتمالی دفاعی رژیم

صهیونیستی و عربستان و امارات

با توجه به توانایی‌ها و قابلیت‌های گفته‌شده، سیاست‌های دفاعی احصا شده در قالب پرسشنامه‌ای با ۱۲ گویه طراحی و تنظیم و به جامعه آماری نمونه ارائه گردید. سؤال‌های این پرسشنامه دارای دو بخش است که در بخش نخست از صاحب‌نظران و خبرگان خواسته شده تا نظرهای خود را در مورد اینکه آیا با عوامل ارائه شده (احصا شده از توانایی‌های ج.ا.ایران) به عنوان سیاست دفاعی در مورد همکاری احتمالی دفاعی کشورهای هدف موافق هستند یا نه؟ بر اساس نتایج به دست آمده، پاسخ‌دهندگان، ۹ مورد از سیاست‌های انتخاب شده را مورد تأیید قرار داده‌اند. در بخش دوم سؤال‌ها نیز پاسخ‌دهندگان، میزان اثرگذاری سیاست‌های احصا شده را در مقابل همکاری‌های احتمالی عربستان سعودی، امارات متحده عربی و رژیم صهیونیستی بر اساس «طیف لیکرت» بیان نموده‌اند.

برای بررسی اینکه عوامل احصا شده در مقابله با همکاری‌های احتمالی عربستان، امارات و رژیم صهیونیستی مؤثر است یا نه؟ از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است. در آزمون t تک نمونه‌ای به دنبال اثبات فرض‌های H_0 یا H_1 به شرح زیر پرداخته می‌شود:

H_0 : میانگین جامعه آماری با یک عدد ثابت برابر می‌باشند. (تأثیر همه عوامل یکسان است)

H_1 : میانگین جامعه آماری با یک عدد ثابت یکسان نیست. (حداقل دو عامل وجود دارد که تأثیر آنها متفاوت است). نتایج به دست آمده از آزمون t در جدول شماره (۶) نشان داده شده است.

جدول شماره (۶): آزمون t تک نمونه‌ای مربوط به سیاست‌های دفاعی ج.ا.ایران

ردیف	سیاست‌های دفاعی اتخاذ شده	میانگین	t.value	Sig
P1-2	گسترش دامنه نفوذ فرهنگی و معنوی انقلاب اسلامی ایران در منطقه و انسجام بخشی بر جریان‌های شیعی	۴/۳۶	۱۲/۸۳۳	۰
P2-2	اتخاذ سیاست تنش‌زدایی به منظور کاهش حضور قدرت‌های فرامنطقه‌ای در نظام امنیت منطقه‌ای	۳/۹۶	۸/۳۲۲	۰
P3-2	افزایش عمق دفاع راهبردی فراتر از مرزهای جغرافیایی کشور	۴/۶۲	۲۰/۱۸۶	۰
P4-2	بسط دیپلماسی دفاعی و تقویت همکاری‌های دفاعی با کشورهای منطقه با اولویت کشورهای همسایه	۳/۷۶	۶/۷۹۳	۰
P5-2	توسعه توان دورایستایی، خوداتکایی و خودکفایی در تولید تجهیزات دفاعی برترساز با توان بازدارندگی مؤثر	۴/۸۶	۲۹/۰۸۵	۰
P6-2	اهتمام به حضور نیروهای مردمی در دفاع از کشور و انقلاب اسلامی با تقویت کمی و کیفی بسیج مستضعفان	۴/۱۲	۱۰/۷۰۸	۰
P7-2	انشقاق جبهه عربی علیه ج.ا.ایران با همسوسازی بیشتر کشورهای عربی مانند قطر با هدف‌های راهبردی ج.ا.ایران	۳/۸۶	۱۲/۲۷۸	۰
P8-2	حمایت از جبهه مقاومت و تقویت نظریه مقاومت در بین کشورهای مسلمان منطقه	۴/۳۰	۶/۷۹۳	۰
P9-2	ایفای نقش مؤثر در مدیریت کانون‌های بحران محیط‌های همجوار و دوردست	۳/۵۸	۱۲/۰۹۴	۰

همان گونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود، میانگین میزان اثرگذاری شاخص‌ها به‌طور معناداری ($p < 0.001$) از نمره معیار ۳ بالاتر بودند. بنابراین فرض H_0 رد می‌شود و فرض H_1 برای تمام عوامل احصا شده در این تحقیق تأیید می‌گردد.

همچنین برای تعیین اولویت و رتبه‌بندی عوامل احصا شده از منظر خبرگان براساس میزان اثرگذاری بر تدوین سیاست‌های دفاعی ج.ا.ایران، از روش آماری رتبه میانگین استفاده شده که اولویت‌بندی عوامل بر اساس اثرگذاری به شرح جدول شماره (۷) ارائه گردیده است.

جدول شماره (۷): رتبه‌بندی اثرگذاری سیاست‌های دفاعی اتخاذشده

رتبه میانگین	سیاست‌های دفاعی	رتبه
۴/۸۶	توسعه توان دورایستایی، خوداتکایی و خودکفایی در تولید تجهیزات دفاعی برترساز با توان بازدارندگی مؤثر	۱
۴/۶۲	افزایش عمق دفاع راهبردی فراتر از مرزهای جغرافیایی کشور	۲
۴/۳۰	حمایت از جبهه مقاومت و تقویت نظریه مقاومت در بین کشورهای مسلمان منطقه	۳
۴/۲۶	گسترش دامنه نفوذ فرهنگی و معنوی انقلاب اسلامی ایران در منطقه و انسجام بخشی بر جریان‌های شیعی	۴
۴/۱۲	اهتمام به حضور نیروهای مردمی در دفاع از کشور و انقلاب اسلامی با تقویت کمی و کیفی بسیج مستضعفان	۵
۳/۹۶	اتخاذ سیاست تنش‌زدایی به‌منظور کاهش حضور قدرت‌های فرامنطقه‌ای در نظام امنیت منطقه‌ای	۶
۳/۸۶	انشقاق جبهه عربی علیه ج.ا.ایران با همسوسازی بیشتر کشورهای عربی مانند قطر با هدف‌های راهبردی ج.ا.ایران	۷
۳/۷۶	بسط دیپلماسی دفاعی و تقویت همکاری‌های دفاعی با کشورهای منطقه با اولویت کشورهای همسایه	۸
۳/۵۸	ایفای نقش مؤثر در مدیریت کانون‌های بحران محیط‌های همجوار و دوردست	۹

با توجه به نتایج جدول شماره (۷) سیاست‌های «توسعه توان دورایستایی، خوداتکایی و خودکفایی در تولید تجهیزات دفاعی برترساز با توان بازدارندگی مؤثر» و «افزایش عمق

دفاع راهبردی فراتر از مرزهای جغرافیایی کشور» به ترتیب در اولویت اول و دوم قرار گرفته‌اند.

۴. نتیجه‌گیری

۴-۱. جمع‌بندی

با توجه به بررسی‌ها و مطالعات صورت گرفته، تاکنون در خصوص تدوین سیاست‌های دفاعی کشور بر اساس سناریونویسی تحقیقی به صورت مدون انجام نگرفته است. بنابراین در این مقاله تلاش گردید تا سیاست‌های دفاعی جمهوری اسلامی در مقابل همکاری‌های احتمالی رژیم صهیونیستی، عربستان سعودی و امارات متحده احصا شود که نوآوری این مقاله می‌باشد. مهمترین عامل همگرایی و همکاری رژیم صهیونیستی و کشورهای عربستان و سعودی و امارات متحده، ج.ا.ایران به عنوان تهدید مشترک و وابستگی به آمریکا به عنوان تأمین‌کننده امنیت آنها می‌باشد. بنابراین با توجه به این موضوع، همکاری‌های احتمالی میان آنها در قالب چهار سناریو تدوین گردید. سناریوهای تدوین شده پس از دریافت نظر افراد صاحب‌نظر و خیره (جامعه آماری) مورد ارزیابی قرار گرفته که سناریوی شماره (۱) به عنوان محتمل‌ترین و سناریوی شماره (۳) به عنوان مطلوب‌ترین سناریو انتخاب شدند. بنابراین در مقابل این سناریوها با در نظر گرفتن توانمندی‌ها و قابلیت‌های ج.ا.ایران سیاست‌هایی اتخاذ گردید که به ترتیب اولویت در جدول شماره (۷) ارائه گردیده است. همان‌گونه که در آن جدول نیز مشخص گردیده، بر اساس نظر جامعه آماری، سیاست‌های دفاعی زیر از اولویت بالایی برخوردار می‌باشند.

(۱) توسعه توان دورایستایی، خوداتکایی و خودکفایی در تولید تجهیزات دفاعی برترساز با توان بازدارندگی مؤثر؛

(۲) افزایش عمق دفاع راهبردی فراتر از مرزهای جغرافیایی کشور؛

(۳) حمایت از جبهه مقاومت و تقویت نظریه مقاومت در بین کشورهای مسلمان منطقه؛

(۴) گسترش دامنه نفوذ فرهنگی و معنوی انقلاب اسلامی ایران در منطقه و

انسجام‌بخشی بر جریان‌های شیعی.

۴-۲. پیشنهادها

با توجه به سیاست‌های دفاعی احصا شده در این تحقیق پیشنهاد می‌گردد:

- (۱) هر دستگاه و یا سازمان مانند وزارت امور خارجه، وزارت دفاع، ستادکل نیروهای مسلح و... متناسب با وظیفه و مأموریت خود سیاست‌های گفته شده در بالا را مبنای انجام امور خود قرار داده و یا آن را اجرایی نمایند.
- (۲) بر اساس سیاست‌های اتخاذ شده، پژوهش‌هایی مجزا در خصوص تهیه راهبردهای دفاعی به ویژه با استفاده از ظرفیت محور مقاومت برای مقابله با همکاری‌های احتمالی کشورهای مرتجع عربی و رژیم صهیونیستی صورت گیرد.

فهرست منابع

۱. امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مجموعه بیانات، قابل دسترسی در: www.khamenei.ir
۲. احمدی، سیدمحمد، (۱۳۸۷) *جغرافیای عربستان سعودی و اماکن حرمین شریفین*، تهران: انتشارات مشعر.
۳. احمدی، حسین، (۱۳۹۰) *جغرافیای امارات متحده عربی*، تهران: انتشارات مشعر.
۴. اخوان کاظمی، مسعود؛ نریمانی، گلناز، (۱۳۹۵)، تحلیلی بر روابط راهبردی عربستان سعودی و رژیم صهیونیستی علیه انقلاب اسلامی، *فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی*، سال سیزدهم، شماره ۴۷.
۵. اسدی، علی‌اکبر، (۱۳۹۶) سیاست خارجی عربستان سعودی: منابع، اهداف و مسائل، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال بیستم، شماره اول.
۶. زنجانی، داود، (۱۳۹۶) *تبیین تهدیدات هوایی رژیم صهیونیستی و راهبرد های مقابله با آنها*، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.
۷. زهدی، یعقوب، (۱۳۸۹)، *تدوین سیاست دفاعی (مبانی، اصول و رویکردها)*، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.
۸. زهدی، یعقوب (۱۳۹۴)، *سیاست دفاعی*، تهران: مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی.
۹. سلامی، حسین، (۱۳۹۲)، *سیاست دفاعی*، تهران: انتشارات مرکزی سپاه.
۱۰. صفوی، سیدیحیی؛ حاتمی حمیدرضا؛ مرادیان محسن، (۱۳۹۴) مؤلفه‌ها و شاخص‌های نظامی مؤثر بر روابط دفاعی امنیتی ج.ا.ایران با ترکیه، *مجله سیاست دفاعی*، سال بیست و سوم، شماره ۹۲.
۱۱. خرایق‌زندی، داود، (۱۳۸۷) *محیط امنیتی پیرامونی جمهوری اسلامی*، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۱۲. گوهری مقدم، ابوذر، (۱۳۹۳) الگوی رفتاری آمریکا در قبال بیداری اسلامی: عمل‌گرایی محتاطانه، *فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست*، سال دوم، شماره ۶.
۱۳. معاونت اطلاعات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، (۱۳۹۶) *کتاب پایه امارات متحده عربی*، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
۱۴. معاونت اطلاعات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، (۱۳۹۶) *کتاب پایه عربستان سعودی*، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
۱۵. ملکی، محمدرضا، (۱۳۸۶) استراتژی اسرائیل در منطقه خاورمیانه و تأثیر آن بر جمهوری اسلامی ایران، *فصلنامه تخصصی علوم سیاسی*، سال چهارم، شماره ۶.
۱۶. نوروزی، محمدتقی (۱۳۸۵)، *فرهنگ دفاعی - امنیتی*، تهران: انتشارات سنا.